

6. Пражский документ о дальнейшем развитии институтов и структур СБСЕ. 30 января 1992 г. //Международное сотрудничество в области прав человека. Документы и материалы. М., 1993. С. 393-398.

REFERENCES:

1. Garipov, R. Sh. (2004). OSCE and its role in ensuring the protection of human rights on the European continent. *Prava cheloveka v mezhdunarodnom i vnutrigosudarstvennom prave*, 104– 109 [in Ukrainian].
2. Mestnikov, V. A. (2005). *Problems of the status and activities of the Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)*. Extended abstract of candidate's thesis. Moskva [in Russian].
3. Institutions and structure of the OSCE - official site. Retrived from: <https://www.osce.org/ru/institutions-and-structures> [in Russian].
4. What is the OSCE? - official site. Retrived from: <https://www.osce.org/ru/whatistheosce/factsheet?download=true> [in Russian].
5. Concluding Document of the Vienna Meeting of Representatives of the States Parties to the Conference on Security and Cooperation in Europe. (1989). Moskva [in Russian].
6. The Prague Document on the Further Development of the Institutions and Structures of the CSCE. January 30, 1992 (1993). *Mezhdunarodnoye sotrudnichestvo v oblasti prav cheloveka. Dokumenty i materialy*. Moskva [in Russian].

Стаття надійшла до редакції: 16.12.2019

УДК 352/354-043.5

Журавель Ярослав Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
декан юридичного факультету права
Академії праці, соціальних відносин і туризму
dean_if@socosvita.kiev.ua
<https://orcid.org/0000-0001-8508-5530>

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ВНУТРІШНЬООРГАНІЗАЦІЙНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН

У статті проаналізовано існуючі визначення поняття та розуміння сутності внутрішніх управлінських відносин, їх значення та місце в системі органів виконавчої влади. Встановлено, що функціонування органів виконавчої влади нерозривно пов'язане з процесом управління, який є складним і багатограним складним явищем, одним із яких є складова зовнішніх та внутрішніх організаційних відносин. В ході дослідження за основу було взято родове поняття "управління", з'ясовано його широке і вузьке значення, визначено похідний термін "відносини управління" та класифіковано його класифікацію за низкою ознак, визначено наведено поняття "внутрішні відносини управління". З'ясовано рівень наукового розвитку сфери діяльності органів виконавчої влади в цілому та адміністративних відносин виконавчих органів України. Зроблено класифікацію терміна "управлінські відносини", дано визначення поняття "зовнішні відносини управління". Виділено ключові особливості змісту управлінських відносин у органах виконавчої влади - наявність повноважень та заходів, пов'язаних з їх реалізацією. Проаналізовано наукові погляди юристів-адміністраторів на поділ управлінських відносин за ознакою підпорядкування на вертикальних (один із учасників відносин підпорядкований іншому) та горизонтальних (без підпорядкування). Теоретично обґрунтовано, що в більшості наукових праць термін не розкривається, а лише опосередковано так чи інакше аналізуються його окремі особливості. Висловлюються пропозиції щодо розподілу внутрішніх організаційних управлінських відносин на зовнішні управлінські та внутрішні управлінські, що слід розуміти як відносини, що мають чітку внутрішню спрямованість, організаційно-допоміжний характер, керуючі владою, координаційні та контрольні функції, спрямовані на виконання основних завдань управління різними сферами управління.

Ключові слова: управління, управлінські відносини, зовнішні управлінські відносини, внутрішньоорганізаційні управлінські відносини, органи виконавчої влади.

Zhuravel Ya. CONCEPT AND ESSENCE OF INTERNAL ORGANIZATIONAL MANAGEMENT RELATIONS

Existing definitions of the concept and understanding of the essence of internal management relations, their significance and place within the system of executive agencies have been analyzed in the article. It has been found that the functioning of executive bodies is inextricably linked to the management process, which is a complex and multifaceted complex phenomenon, one of which is the component of external and internal organizational relations. During the research, the generic concept of "management" was taken as a basis, its broad and narrow meaning was clarified, its derivative term "management relations" was defined and its classification was classified according to a number of features, the definition of the concept of "internal management relations" is given. The level of scientific development of the sphere of activity of the executive bodies in general and the administrative relations of the executive bodies of Ukraine, in particular, has been clarified. The classification of the term "managerial relations" is made, the definition of the term "external management relations" is given. The key features of the content of managerial relations in the executive authorities are highlighted - the presence of powers and activities related to their implementation. The

Випуск 7. Спецвипуск. 2019

scientific views of lawyers-administrators on the division of managerial relations on the basis of subordination into vertical (one of the participants in the relationship is subordinate to another) and horizontal (without subordination) are analyzed. It is theoretically substantiated that in most scientific works the term is not disclosed, but only indirectly in one way or another its individual features are analyzed. Suggestions are made on the division of internal organizational management relations into external managerial and internal management, which should be understood as relations that have a clear internal orientation, organizational and supportive character, power-managing, coordinating and controlling functions aimed at fulfilling the basic tasks of managing various spheres of management.

Key words: management, management relations, external management relations, internal organizational management relations, executive bodies.

Постановка проблеми. Повноцінний розвиток будь-якої держави неможливий без постійного вдосконалення діяльності державних органів, законодавства, становлення та розвитку консолідованого демократичного суспільства та ще багатьох факторів, які впливають на процес державотворення. Не є винятком і Україна, яка в останні роки запровадила чимало важливих реформ в основних сферах суспільного життя, що є важливим під час перманентних зовнішніх та внутрішніх викликів. Саме тому сьогодні особливу увагу науковців, практичних працівників і суспільства загалом привертає діяльність органів виконавчої влади, що мають статус самостійного виду органів державної влади, основним завданням яких є розробка та втілення державної політики, спрямованої на забезпечення виконання законів, управління всіма сферами суспільного життя.

Функціонування органів виконавчої влади нерозривно пов'язане з процесом управління, що є складним та багатограним комплексним явищем. При цьому одним із його компонентів є зовнішні та внутрішньоорганізаційні управлінські відносини, дослідженню яких і присвячена ця публікація. Утім ознайомлення із науковими дослідженнями та періодикою свідчить, що у цій сфері існують певні прогалини, зокрема, законодавчо не визначено категоріально-понятійний апарат, відсутній єдино узгоджений підхід до класифікації управлінських відносин тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню теоретичних та методологічних проблем вдосконалення діяльності органів виконавчої влади у різні часи присвятили свої праці чимало вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, В.Б. Авер'янов протягом тривалого часу досліджував проблеми адміністративного права, державного управління, органів виконавчої влади, в результаті чого з'явилася низка фундаментальних праць, а саме: «Організація апарату державного управління» [1], «Органи виконавчої влади в Україні» [2], «Виконавча влада і адміністративне право» [3] тощо. Також науковим підґрунтям для проведення цього дослідження стали праці О.Ф. Андрійко «Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади» [4], О.М. Бандурки «Основи управління в органах внутрішніх справ» [5], І.П. Голосніченка «Адміністративне право України» [6], Н.Р. Нижник «Виконавча влада в Україні» [7] В.П. Петкова «Менеджмент у державному управлінні» [8], В.І. Теремецького «Податкові правовідносини в Україні» [9], С.В. Петкова «Ефективний менеджмент в органах внутрішніх справ» [10] та ряд інших, в яких автори розглядали методологічні засади державного управління та управлінських відносин.

Утім, незважаючи на значний інтерес науковців до проблем у цій сфері, існує дефіцит комплексних досліджень з питань класифікації управлінських відносин органів виконавчої влади з урахуванням їх особливостей, а також недостатня розробка терміну «внутрішньоорганізаційні управлінські відносини», його значення та місця в системі органів виконавчої влади.

Метою статті є системний аналіз поняття «внутрішньоорганізаційні управлінські відносини» та визначення його місця в системі органів виконавчої влади.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що питання уніфікації категоріально-понятійного апарату у сфері управлінських відносин, зокрема проблеми розмежування управлінських відносин в системі органів виконавчої влади на зовнішні та внутрішньоорганізаційні, фактично залишилося поза увагою науковців. Можна констатувати, що окремі автори лише частково досліджували це питання. Тому для комплексного дослідження дефініції «внутрішньоорганізаційні управлінські відносини органів виконавчої влади» вважаємо за необхідне розкрити її складові, а також проаналізувати співвідношення з терміном «зовнішні управлінські відносини» та родовим поняттям «управлінські відносини».

Одним із найбільш ґрунтовних досліджень сфери управлінських відносин та органів виконавчої влади є праця В.А. Дерещ, в якій на основі аналізу структурних елементів відносин визначено управлінські відносини в системі органів виконавчої влади «як суспільні відносини, що виникають між органами виконавчої влади незалежно від їхнього організаційно-правового рівня в системі з приводу кінцевого результату діяльності, пов'язаної з розробленням і втіленням державної політики, управлінням різноманітними сферами суспільного життя» [11, с. 8]. Саме у такому значенні пропонуємо використовувати їх у нашому дослідженні.

Водночас пропонуємо термін «зовнішні управлінські відносини» розглядати в двох аспектах. По-перше, під цим видом відносин необхідно розуміти відносини суб'єкта управління, наділеного владно-розпорядчими повноваженнями із зовнішнім соціальним середовищем (об'єктом управління). Друге значення зовнішніх управлінських відносин необхідно розкривати у проєкції до сфери застосування. Зокрема, в системі органів виконавчої влади пропонуємо їх розуміти як відносини, що виникають під час взаємодії органів виконавчої влади, які наділені основаними на імперативних нормах організаційними, розпорядчими, контролюючими

повноваженнями з фізичними та юридичними особами, соціальними групами, колективами, з метою втіленням державної політики, управлінням різноманітними сферами суспільного життя.

Розглядаючи питання класифікації управлінських відносин, зауважимо, що з цього приводу вже тривалий час точиться наукова дискусія. Найбільш ґрунтовно висвітлив її у своїх працях В.Б. Авер'янов [12, 13, 1]. При цьому вчений підвів певний підсумок дискусії, запропонувавши виділити такі «основні види управлінських відносин між органами виконавчої влади:

1) залежно від положення органів в ієрархічно побудованій системі органів виконавчої влади – вертикальні й горизонтальні;

2) за кінцевим результатом функціонування та сферою діяльності – субординаційні, координаційні та реордінаційні;

3) відповідно до впливу відносин на діяльність органів виконавчої влади – функціонально необхідні, із позитивним впливом та з негативним впливом» [13, с. 91].

Водночас науковець не розділяв їх за сферою взаємодії – на зовнішньо управлінські та внутрішньоорганізаційні управлінські відносини, незважаючи на те, що у своїй роботі проводить таке розмежування при визначенні поняття «управлінські відносини» – «... виникають як у ході взаємодії органів виконавчої влади, сукупність (система) яких складає апарат державного управління із зовнішнім соціальним середовищем – власне управлінські відносини, так і всередині цього апарату, між самими органами – так звані внутрішньоапаратні (або внутрішньоорганізаційні) управлінські відносини [13, с. 82]. Тому вбачається, що наведену вище класифікацію управлінських відносин органів виконавчої влади необхідно доповнити такими їх видами за ознакою взаємодії – зовнішні управлінські відносини та внутрішньоорганізаційні управлінські.

Опосередковано таку класифікацію підтримує і О.Ю. Салманова, яка, досліджуючи питання правових актів в управлінській діяльності Національної поліції України зазначає, що «...нормативно-правовими актами НПУ врегульовуються такі дві групи відносин: внутрішньоорганізаційні відносини (охоплюються відносини: з питань організації діяльності поліції – регулюються наказами поліції, якими затверджуються положення про діяльність структурних підрозділів та територіальних органів НПУ; за напрямком організаційно-ресурсних питань; за напрямком протидії та превенції корупції); зовнішньоорганізаційні відносини (охоплюють відносини, серед іншого, з реалізації поліцією поліцейських послуг та забезпечення публічної безпеки і порядку в широкому розумінні)» [14, с.137].

У довідковій літературі існує класифікація на «зовнішні (позаапаратні) відносини та внутрішньоорганізаційні (внутрішньоапаратні). При цьому зазначається, що «зовнішні (позаапаратні) відносини пов'язані з безпосереднім впливом на об'єкти, що не входять до системи влади та управління. Внутрішньоорганізаційні (внутрішньоапаратні) правовідносини характеризують організаційні основи управління, являючи собою відносини, що складаються в процесі організації й функціонування публічного управління. Це відносини, пов'язані з формуванням управлінських структур, визначенням основ взаємодії між ними та їх підрозділами, з розподілом прав і обов'язків, відповідальності між працівниками апарату органу управління» [15, с. 25]. Загалом погоджуючись із обґрунтуванням зазначеної класифікації, зазначимо, що укладачі вживають терміни «внутрішньоорганізаційні» та «внутрішньоапаратні» відносини як тотожні, що є не зовсім правильним, адже термін «внутрішньоуправлінські відносини» є більш широким за своїм змістом, ніж термін «внутрішньоапаратні відносини». Крім того, чомусь у першому випадку вживається термін «відносини», а в другому – «правовідносини», що є не коректним, оскільки ці поняття мають різне значення.

Цікавою в контексті класифікації управлінських відносин є думка О.І. Бедного, який на основі родового поняття «організаційний» розкриває низку похідних понять, зокрема, досліджуючи внутрішньоорганізаційні відносини органів публічної влади, крім зазначених, виділяє ще два види відносин – зовнішньоорганізаційні та публічно-службові [16, с. 131]. При цьому науковець розкриває їх через категорію «взаємозв'язок», зазначаючи, що «внутрішньоорганізаційні відносини тісно пов'язані з зовнішньоорганізаційними, які виникають при створенні, реорганізації та ліквідації органів публічної влади, визначенні їх повноважень, а також визначенні способів та порядку взаємодії між органами публічної влади» [16, с. 132]. Аналізуючи співвідношення внутрішньоорганізаційних та публічно-службових відносин, О.І. Бедний зауважує: «якщо внутрішньоорганізаційні відносини насамперед стосуються окремих внутрішніх організаційних ланок (підрозділів, посад тощо) органів публічної влади та їх апаратів, то публічно-службові відносини, як правило, виникають, змінюються та припиняються для конкретних фізичних осіб, які залучаються на посади публічної служби. При цьому успішність динаміки публічно-службових відносин залежить значною мірою від змісту внутрішньоорганізаційних відносин» [16, с. 132]. Загалом, враховуючи зазначені доводи, підтримуємо науковця, але вважаємо, що у цьому разі публічно-службові відносини пов'язані із проходженням служби, перебуванні на посаді тощо фізичної особи, що є складовою внутрішньоорганізаційних відносин, тому їх необхідно розглядатися як підвид останніх. Крім цього, вживання терміну «організаційний» значно звужує сферу застосування дефініції, оскільки беззаперечно управління або ж управлінські відносини включають у себе, крім інших, і цей термін (організаційні відносини).

Обґрунтованою є позиція В.А. Дерещ, яка акцентує увагу на «критерії класифікації управлінських відносин залежно від організаційно-правового рівня органів у системі органів виконавчої влади на відносини по вертикалі (тобто, відносини між органами, які знаходяться на різних організаційно-правових рівнях у системі органів виконавчої влади) та відносини по горизонталі (тобто, відносини між органами, які знаходять на одному

організаційно-правовому рівні в системі органів виконавчої влади), а також залежно від способу досягнення кінцевого результату перебування органів в управлінських відносинах – на субординаційні, координаційні та реординаційні» [11, с. 9]. На думку вченої, «визначена ознака змісту управлінських відносин знаходить своє максимальне відображення саме в класифікації управлінських відносин, адже класифікація базується на аналізі функцій та повноважень органів, а також враховує організаційно-правовий рівень органів у системі» [11, с. 9]. Слід в цьому погодитися з автором, оскільки в своєму дослідженні ми, поряд із іншими, теж використовуємо ознаку змісту як один із основних критеріїв класифікації низки термінів. Що стосується інших ознак змісту управлінських відносин, а саме діяльність органів щодо реалізації повноважень, то науковець вважає, що вони «є саме формами взаємозв'язків в управлінських відносинах, а не станами (режимами) управлінських відносин» [11, с. 9].

Як справедливо вказував В.Б. Авер'янов, «усі ці види управлінських відносин тісно переплітаються між собою, за їх допомогою елементи державно-управлінської системи створюють певну цілісність і єдність. Один і той самий орган виконавчої влади може бути суб'єктом одразу багатьох управлінських відносин» [13, с. 91].

Як зазначалося вище, терміну «внутрішньоорганізаційні управлінські відносини» та його класифікації у наукових дослідженнях приділено недостатньої уваги. У переважній більшості визначення терміну пов'язано зі сферою застосування. Наприклад, О.І. Бедний пропонує таке визначення цього терміну відносно органів публічної влади – «є окремою складовою предмета адміністративного права, яка опосередковує внутрішню взаємодію окремих організаційних ланок (підрозділів, посад тощо) в органах публічної влади та їх апаратах із метою забезпечення здійснення публічно-адміністративної діяльності та реалізації інших функцій органів публічної влади» [16, с. 134].

Вузьке розуміння визначення цього терміну наводить М.В. Розвадовська, яка, досліджуючи організаційно-правові засади внутрішньоуправлінської діяльності Верховної Ради України, пропонує його розглядати як «різновид державного управління, яке повинно забезпечувати взаємодію апаратів (служб) Верховної Ради України, їх керівників, народних депутатів як єдине ціле з метою забезпечення виконання норм ст. 85 Конституції України у межах, передбачених ч. 2 ст. 6 Конституції України» [17, с. 14–15]. Хоча вчена при формулюванні цього визначення виходила із поставлених наукових завдань у конкретній сфері, утім викликає зауваження порівняно вузьке розуміння функції державного управління – «забезпечувати взаємодію». Вважаємо, що це визначення можна було б розширити, вказавши на інші складові внутрішньоорганізаційних управлінських відносин, зокрема організаційно-забезпечувальні, владно-розпорядчі та контролюючі.

Що стосується класифікації терміну «внутрішньоорганізаційні управлінські відносини», то окремі науковці пропонують поділ за критерієм обравши суб'єктність – «управлінські відносини в системі та структурі органів державної влади; управлінські відносини в системі та структурі органів місцевого самоврядування; управлінські відносини, що складаються в процесі внутрішньої організації та діяльності інших державних органів (апарату прокуратури, апарату судів, Апарату Верховної Ради України, Секретаріату Кабінету Міністрів України тощо); управлінські відносини в адміністраціях державних підприємств, установ та організацій» [18, с. 21].

О.І. Бедний запропонував найбільш ґрунтовну класифікацію внутрішньоорганізаційних управлінських відносин, в основу якої поклав такі критерії: за змістом; за системою (підсистемою) органів публічної влади; за ступенем загальності правового регулювання [16, с. 132]. Зокрема, хочемо звернути увагу на першу ознаку, наведену науковцем – «за змістом», де він пропонує виділити:

«– відносини щодо створення, реорганізації та ліквідації структурних підрозділів в органах публічної влади та їх апаратах;

– відносини щодо визначення статусу структурних підрозділів в органах публічної влади та їх апаратах;

– відносини щодо створення (заснування) та ліквідації (скорочення) посад в органах публічної влади та їх апаратах;

– відносини щодо визначення статусу посад в органах публічної влади та їх апаратах;

– відносини щодо організації взаємодії між структурними підрозділами та посадами в органах публічної влади та їх апаратах;

– інші внутрішньоорганізаційні відносини в органах публічної влади та їх апаратах» [16, с. 132–133].

Звичайно, використовувати цю класифікацію варто з певним застереженням, оскільки автор наводив її маючи на увазі діяльність органів публічної влади, а це поняття, як відомо, має ширше значення, ніж органи виконавчої влади.

Необхідно зазначити, що у внутрішньоорганізаційних управлінських відносинах за допомогою регламентації відповідних юридичних норм закріплюється система органів виконавчої влади, організація діяльності та трудових відносин, визначається компетенція суб'єктів управлінських відносин, форми їх взаємодії, контролю та забезпечення. Саме внутрішньоорганізаційні управлінські відносини зазвичай виражають інтереси самоорганізації як всієї вертикалі системи виконавчої влади взагалі, так і кожної її складової.

Вважаємо, що до основних видів внутрішньоорганізаційних управлінських відносин органів виконавчої влади слід віднести ті, що пов'язані з: підготовкою та прийняттям відомчих нормативно-правових актів; організацією трудових відносин, що включають в себе визначення вакансій, конкурсний відбір, підготовку та навчання, притягнення до дисциплінарної відповідальності та заохочення, звільнення тощо; організацією взаємодії та координації між органами виконавчої влади та їх структурними підрозділами; організацією

контролю за діяльністю структурних підрозділів органів виконавчої влади; організацією матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності органів виконавчої влади.

Висновки. Отже, якщо зовнішні управлінські відносини органів виконавчої влади безпосередньо пов'язані з виконанням завдань та функцій, покладених на них обов'язків та реалізацією наданих повноважень щодо управління різноманітними сферами суспільного життя, то внутрішньоорганізаційні управлінські відносини органів виконавчої влади мають чітко виражену внутрішню направленість, організаційно-забезпечувальний характер, владно-розпорядчі, координаційні та контролюючі функції, спрямовані на виконання основних завдань щодо управління організацією.

З огляду на важливість окресленої проблематики та відсутність комплексного дослідження розглянутих вище питань, вважаємо за доцільне у подальших наукових дослідженнях розглянути сутність внутрішньоорганізаційних управлінських відносин у більш широкому спектрі та запропонувати їх розгорнуту авторську класифікацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Державне управління в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Юрінком Інтер, 1998. 432 с.
2. Авер'янов В.Б. Органи виконавчої влади в Україні. К.: Ін Юре, 1997. 48 с.
3. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К.: Ін-Юре, 2002. 668 с.
4. Андрійко О.Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади. К.: Наукова думка, 2004. 304 с.
5. Основи управління в органах внутрішніх справ: навч. посіб. О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, В.М. Василенко та ін. Х.: ХНУВС, 2011. 591 с.
6. Голосніченко І.П. Адміністративне право України (основні категорії і поняття): посібник. Ірпін: Укр. фін.-екон. ін-т ДПА України, 1998. 108 с.
7. Виконавча влада в Україні / за заг. ред. Н.Р. Нижник. К.: Видавництво УАДУ, 2002. 127 с.
8. Петков В.П. Менеджмент у державному управлінні: навч. посібник / за заг. ред. В.П. Петкова. Запоріжжя: ЗЮІ, 2001. 303 с.
9. Теремецький В.І. Податкові правовідносини в Україні: монографія. Х.: Діса плюс, 2012. 648 с.
10. Петков С.В. Ефективний менеджмент в органах внутрішніх справ. Сімферополь: Таврія, 2004. 564 с.
11. Дереть В.А. Управлінські відносини в системі органів виконавчої влади та їх правове регулювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2006. 20 с.
12. Авер'янов В.Б. Аппарат государственного управления: содержание деятельности и организационные структуры. К.: Наукова думка, 1990. 145 с.
13. Авер'янов В.Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. К., 2003. 384 с.
14. Салманова О.Ю. Правові акти в управлінській діяльності Національної поліції України: монографія. Харків: Панов, 2016. 460 с.
15. Большая юридическая энциклопедия. В.В. Аванесян, С.В. Андреева, Е.В. Белякова и др. М.: Эксмо, 2007. 688 с.
16. Бедний О.І. Внутрішньо-організаційні відносини в органах публічної влади та їх апаратах як складова предмета адміністративного права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2016. Вип. 40(1). С. 131–134.
17. Развадовська М.В. Внутрішньоуправлінська діяльність Верховної Ради України (організаційно-правові засади): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х.: НУВС, 2005. 20 с.
18. Ківалов С.В., Біла-Тіунова Л.Р. Адміністративне право України: навч. посіб. 5-е вид., перероб. і доп. Одеса: Фенікс, 2011. 400 с.

REFERENCES:

1. Averianov, V. B. (Ed.). (1998). *State Management in Ukraine: Navch. posib.* Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].
2. Averianov, V. B. (1997). *Executive authorities in Ukraine.* Kyiv: In Yure [in Ukrainian].
3. Averianov, V.B. (2002). *Executive power and administrative law.* Kyiv: In-Yure [in Ukrainian].
4. Andriiko, O.F. (2004). *State control in Ukraine: organizational and legal principles.* Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
5. Bandurka, O.M., & Bevzenko, V.M., & Vasylenko, V.M. et al. (2011). *Fundamentals of management in internal affairs: textbook. manual.* Kharkiv: KhNUVS [in Ukrainian].
6. Holosnichenko, I.P. (1998). *Administrative law of Ukraine (main categories and concepts): manual.* Irpin: Ukr. fin.-ekon. in-t DPA Ukrainy [in Ukrainian].
7. Nyzhnyk, N.R. (Ed.). (2002). *Executive power in Ukraine.* Kyiv: Vydavnytstvo UADU [in Ukrainian].
8. Pietkov, V.P. (Ed.). (2001). *Management in public administration: textbook. manual.* Zaporizhzhia: ZIU [in Ukrainian].
9. Teremetskyi, V.I. (2012). *Tax relations in Ukraine: a monograph.* Kharkiv: Dysa plus [in Ukrainian].
10. Pietkov, S.V. (2004). *Effective management in law enforcement agencies.* Simferopol: Tavriia [in Ukrainian].
11. Derets, V.A. (2006). *Management relations in the system of executive bodies and their legal regulation.*

Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

12. Averianov, V.B. (1990). *The apparatus of public administration: the content of activities and organizational structures*. Kyiv: Naukova dumka [in Russian].

13. Averianov, V.B. (Ed.). (2003). *Public administration: problems of administrative and legal theory and practice*. Kyiv [in Ukrainian].

14. Salmanova, O.Yu. (2016). *Legal acts in the management of the National Police of Ukraine: monograph*. Kharkiv: Panov [in Ukrainian].

15. Avanesian, V.V., & Andreeva, S.V., & Beliakova, E.V. et al. (2007). *Bolshaya yurydycheskaya entsyklopediya*. Moskva: Eksmo [in Russian].

16. Biednyi, O.I. (2016). Internal organizational relations in public authorities and their staff as a component of the subject of administrative law. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 40(1), 131–134 [in Ukrainian].

17. Razvadovska, M.V. (2005). Internal management activities of the Verkhovna Rada of Ukraine (organizational and legal principles). Extended abstract of candidate's thesis. Kharkiv: NUVS [in Ukrainian].

18. Kivalov, S.V., & Bila-Tiunova, L.R. (2011). *Administrative law of Ukraine: textbook*. way. 5th ed. Odesa: Feniks [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 12.12.2019

УДК 342.12

Кошиков Денис Олександрович,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У статті автором розглянуто зміст та ознаки принципів державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави. На підставі аналізу адміністративно-правової літератури сформульовано авторське визначення принципів державної політики в сфері економічної безпеки. Здійснено класифікацію принципів формування та реалізації державної політики в сфері економічної безпеки, які запропоновано поділяти на загальні та спеціальні. Загальні принципи закріплюють основоположні правила та стандарти формування та реалізації державної політики в сфері економічної безпеки, спеціальні принципи характеризують предметний та просторовий компоненти формування та реалізації державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави.

Ключові слова: економічна безпека, публічне управління, державна політика, принципи державної політики.

Koshykov D. PRINCIPLES OF STATE POLICY IN THE FIELD OF ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

In the article, the author considers the content and features of the principles of state policy in the field of ensuring the economic security of the state. Based on the analysis of administrative and legal literature, the author's definition of the principles of state policy in the field of economic security is formulated. The classification of the principles of formation and implementation of state policy in the field of economic security, which is proposed to be divided into general and special, is carried out. General principles consolidate the fundamental rules and standards for the formation and implementation of state policy in the field of economic security, special principles characterize the subject and spatial components of the formation and implementation of state policy in the field of ensuring the economic security of the state.

Key words: economic security, public administration, state policy, principles of state policy.

Постановка проблеми. Забезпечення економічної безпеки держави виступає органічною складовою діяльності уповноважених суб'єктів в сфері національної безпеки України. Природньо, що для побудови міцної та стабільної системи економічної безпеки державними органами та їх посадовими особами здійснюється комплекс різноманітних законодавчих, організаційних, та управлінських заходів, які спрямовані на впорядкування та розвиток суспільних економічних відносин, забезпечення реалізації соціально-економічних прав і свобод громадян, а також створення умов для подальшого розвитку і зростання національної економіки і забезпечення її конкурентоспроможності у світовому економічному середовищі. Разом із вищевикладеним відмітимо, що реалізація заходів державної політики в сфері забезпечення економічної безпеки держави має

Випуск 7. Спецвипуск. 2019